

Poučení?

PhDr. Petr Nesvadba, CSc.

V listopadu 1945 (!) přednesl státní tajemník USA Dean Acheson zajímavou řeč, v níž – mimo jiné – vyjádřil toto přesvědčení: „*Americká vláda uznává a souhlasí, že Moskva chce mít na svých hranicích přátelské vlády a že je to životně důležité pro SSSR a světový mír.*“

Ale zdá se nám stejně jasným, že bezpečnostní zájem musí respektovat také základní zájmy jiných národů a lidí. Myslíme si, že přizpůsobení se sovětským zájmům by nemělo dojít k bodu, kdy se přesvědčení a pevnost stávají vynucenými, kdy noční zaklepání na dveře vyvolá hrůzu...“

Optimisté v sále tehdy přivítali druhou část jeho řeči pískáním a bučením, neboť již viděli takřka na dosah konvergenci amerického a sovětského systému, zatímco pesimistům (realistům?) zatrnulo, když „v přímém přenosu“ sledovali, jak i nová americká administrativa pečlivě zvažuje „ruské zájmy“ s cílem nezavdat pokud možno podnět k politické či snad dokonce vojenské konfrontaci supervelmocí...

Před několika týdny místo „zaklepání“ Rusko na Ukrajině „vyrazilo dveře“ a ukázalo světu, že velkoruské imperiální ambice jsou u něho stále na prvním místě. Nechci se však – možná poněkud překvapivě – zabývat Ruskem, nýbrž námi – společností Západu.

V semináři studentům neúnavně objasňuji historické souvislosti a připomínám jim nutnost seriózně se z nich poučit. Co však předvádějí západní (demokratické) politické a ekonomické elity doslova od druhé světové války? Takřka po celé toto období se dojemně řídí první částí Achesonova projevu: citlivě našlapují kolem ruských (či spíše Ruskem vyhlášených) geopolitických zájmů, snaží se přijímat tento stát jako partnera, jako mocnost hodnou respektu a vzájemně výhodných vztahů. A to bez ohledu na to, je-li v ní u moci Stalin, Chruščov, Brežněv, Gorbačov, Jelcin nebo Putin. Již prezident Roosevelt usiloval o partnerství se SSSR nejen kvůli úzce chápaným vojenským cílům, ale protože upřímně věřil v možnost poválečného vybudování spravedlivého mezinárodního řádu, spolupráce a míru, a věděl, že to nebude možné, nebudou-li si důvěřovat a spolupracovat v prvé řadě USA a SSSR.

Zabývali se však někdy západní politici vskutku seriózně také druhou částí Achesonovy řeči, jeho obavami ze sovětské (ruské) rozpínavosti, z toho, že přílišnou vstřícností k velmocenskému partnerovi může Západ snadno přehlédnout, ba obětovat suverenitu, svobodu a prosperitu menších zemí „mezi oběma kolosy“? Lze vyjmenovat mnoho konkrétních situací za dobu „studené války“, kdy se tak dělo naprosto bez skrupulí, kdy morální hodnoty byly vrhány na oltář „dorozumění“, „uvolňování napětí“ či „soužití států s rozdílným společenským zřízením“! Poklonkování před Ruskem bývalo až nemile často provázeno i sebekritikou Západu – zejména v éře „nové levice“ v 60. letech a nejnověji pak „nápravou křivd“ v otázce kolonií, progresivistickou vlnou „politické korektnosti“ atd.

Ve víru stoupajícího blahobytu podařilo se nám zapomenout (či spíše vytěsnit z kolektivní mysli), že principy serióznosti, tolerance a respektu nesmějí být jednostranné, že vždy poukazují k závazkům obou stran, jinak se (nepozorovaně, ale účinně) promění v ústupnost a výprodej svědomí...

Nemohu se zbavit dojmu, že ačkoli stále zdůrazňujeme kritický rozum jako jeden z pilířů západní kultury, v podstatě jsme se – my, Západ – v posledních desetiletích „hrabali“ sami v sobě, stejně tak nerozumně velebíce svoje úspěchy, jako kritizující svoje chyby, že jsme se zapomněli pořádně podívat na Východ – a přemýšlet, co se tam vlastně odehrává! Strašlivě se nám to vymstilo...